

עין משפט נר מצוה
כל ממי פ"ג מהל' שמיטה
ויזבל הל' ט ופ"א הל' ה.

מסורת הש"ס
(א) ע"ז 97 נ:

רמב"ם דפוס ישן

ג מסקל'ין. מסירין האבנים:
מקורם מין. לכות השבולת
ביד ולהניח התבן והוא כמו
מכרסמין וכבר פירשנוהו (פאה
פ"ב מ"ז): מורדין. לכות
הענפים המתפשטים מן האילן
וזרדין שם הענפים הכרותים
בעת הזמיר: ומפסל'ין. לכות
מה שיבש מן הענפים שהוא
נפסד גזור מן פסולת: ורבי
יהושע אומר. שאינו עושה
שלא יזמור אותו עד ראש
השנה אבל הוא עושה עד זמן
שדרך בני אדם לעשות בכל
השנים שלא יזמור אחרי:
ורבי שמעון אומר. שהוא
אסור. אלא עד עצרת
בלבד שהוא מותר בעבודת
האילן כמו שהיתה משנה
ראשונה והלכה כתנא קמא:
ד זוהמא. שם לריח רע ופי'
שמנהג עובדי האדמה לטוך
הנטיעים בשמן שיש לו ריח רע
כדי שיריחו אותם התולעים
אוכלי האילנות וירחקו מהם:
וכורכין. הוא שיקבץ הענפים
והפארות ויקשרם כדי שיעלו
למעלה במישור ולא ינטו על
הארץ: וקוטמין. הוא לכות
קצתם כשיצטרך לזה: ועושין
להם בתים. עושים להם
צללים להסך מן הגשם והשמש
שלא יזיקום: ומשקין אותן.
שופכים מים על ראש האילן
וירד על גוף האילן כולו
וישקהו: ואמר ר' אציעור
בר' צדוק. שבשנה שביעית
עצמה מותר זה:

ג מסקל'ין. מלשון [ויעזקהו] ויסקלהו (ישעיה ה)
שמוציאין את האבנים מן הכרם כדכתיב סקלו מאבן (שם
33): מקרסמין. מלשון קרסמוה נמלים (פאה פ"ג מ"ז)
והיינו זמור*, אלא שלשון קירסוס צאילן, וזמור צכרס,

ג מסקל'ין עד ראש השנה
מקורם מין מזרדין מפסל'ין עד ראש
השנה ר' יהושע אומר כזירודה
וכפיסולה של חמישית כך של
ששית ר' שמעון אומר כל זמן
שאני רשאי בעבודת האילן רשאי
אני בפיסולו: ד' למהמין את
הנטיעות* וכורכין אותן וקוטמין*
אותן ועושין להם בתים ומשקין
אותן עד ראש השנה רבי אליעזר'
* ראה ליקוטים להלן עמוד ר"א.

שינויי נוסחאות: 1 רבי אלעזר, ר"ש, ר"מ.

המתפשטים מהאילנות. חרדים
שם הענפים שקוללים צעת
הזמיר: ומפסל'ין קליטת מה
שיבש והתקלקל מהענפים, נגזר
מן פסולת: ורבי יהושע
אומר שאין עושין זמיר זה
עד ראש השנה אלא עד זמן
שדרך בני אדם ככל השנים שלא
וזמירין אחריו: ור' שמעון
אומר שזה לא הותר אלא עד
העצרת בלבד שהוא מותר
בעבודת האילן כמו שהיתה
משנה ראשונה, והלכה כתנא

קמא: ד זוהמה שם הסרחון, וממנו אמר מזהמין,
כלומר שיפיקו ריח זוהמה, והיינו שסכין הנטיעות צדכר
שיש לו ריח רע כגון החלמית והסכנינג' כדי שיריחו
אותם צעלי החיים שמכרסמים את הנטיעות ויתרחקו
מהם: וכורכין אותן הוא שמנמידיים ענפיהם
וקושרים אותם שיעלו ישר ולא יתפשטו על הארץ:
וקוטמין אותן הוא שחותכים קלומיהם אם הולכרו
לכך, או לימן האפר על האילנות שדרךן צכך: ועושין
להם בתים עושין להם מחסות כדי לסוכך עליהם
מן המטר צעת שמזיק להם או מן השמש. ומשקין
אותן הוא ששופכים מים על ראש הנטיעה והולך וירד
על כל הנטיעה ומשקה אותה:

* ראה ליקוטים להלן עמוד רב. ** ראה ליקוטים להלן עמוד רד.

רמנא, והכא לא גזור: וכורכין אותן. מפני הגנה והחממה: וקוטמין אותן. פירש צערוך אפר (בראשית יח)
תרגומו קטס⁹. יש מפרשים שזכר הראשונים כמו נקטס ראשו (סוכה ט:): ועושין להם בתים. גדר אמה
גובה קביעותיה וממלאין אותה עפר. ומיהו צירושלמי משמע צית ממש ללל:

פירוש מהר"י בן מלכי צדק

הדליקה. ג מסקל'ין. פי' להוציא אבנים מן הכרם
מלשון (ישעיה ה) ויעזקהו ויסקלהו. מקרסמין. היינו
זמור אלא שקירסום באילנות. מזרדין. מחתך ענפין
יבשין ולחין להקל האילן. מפסל'ין. דולמו [בלע"ז].
ר' יהושע (בן יהודה)¹ וכו'. כלומר כשנת חמשית כן
ששית מה חמשית נכנסת לששית כן ששית נכנסת
לשביעית, אפילו יותר מיכן. ר' שמעון אומר כל זמן
וכו'. כלומר עד העצרת. ד' מזהמין את הנטיעות.
פירוש מניחין צואת כלבין אצל הנטיעה כדי שלא
[תיבש]². וכן כורכין את הנטיעות בעלין כדי שלא
ייבשו. וקוטמין אותן. פי' באפר כדי שלא ייבשו.

פירוש הרא"ש

ג מסקל'ין. משליכין האבנים מן הכרם מלשון (ישעיה ה)
ויעזקהו ויסקלו: מקרסמין. מלשון קרסמוה נמלים,
וקרסוס צאילן כמו זמור בגפן: מזרדין. כשיש צאילן ענפים
לחין יותר מדאי חותך מקצתן: מפסל'ין. שנוטלין הפסולת,
ו"מ שחומך כל הענפים כדי שיתעבה האילן מלשון פסל לך:
ש"ח חמישית וכו'. כמו שמזרד של חמישית שששית כך
מזרד של ששית ששביעית: ור"ש אומר. מעצרת ואילן שהוא
נאסר בעבודת הארץ נאסר גם צפיסול, ושלש מחלוקות
צדכר: ד' מזהמין. כשנשרה קליפת האילן מדביקין שם וצל

המלשון עפר [ואפר ומתרגמינן עפר]¹ וקטס. ויש
אומרים חותכין את הנפוחות היבשין מן האילן.
ועושין להן בתים. גרסינן [בירושלמי] מה בין
המזהם לעושה לה בית, מזהם אינו אלא כמושיב
שומר שלא ייבש אבל אינה גדילה מחמת זיהום אבל
עושה לה בית עושה לה צל והיא גדילה מחמתו.
כלומר מחפה כל הנטיעה בצואת כלבים. ומשקין
אותה. פי' הנטיעה. ר' אציעור ברבי צדוק אומר משקה
הוא את הנוף. בלע"ז רמו. [בירוש'] תניא ר' יוסי
בן כיפר אומר משום ר"א בר"ש בית שמאי אומרין
1 הגהת הגר"י. 2 כנצ"ל. ועיין לקמן מ"ו בריבמ"ץ.

ליקוטים

ג. במשנה. מקרסמין. עיין
ר"מ, ונראה לי דכאן מיירי ודאי
באלן אלא דעניינו גם כן
שחותך מקצתן של הענפים
כמו בחבואה רק השבולת,
והוא³⁸ כאן היוצא יותר מדי
חותכין שיהא שוה לשאר
הענפים. (חידושי הגר"א)

38 נדצ"ל והוא הדין כאן.

הערות לר"ש

8 לכאורה דברי רבינו שותרים
מהרש"א לסיפא, ואם ההיתר
כדי שלא ימותו האילנות היא
מותר גם בשביעית. וכן הקשה
במלא הרועים. והנה מקור
דברי רבינו כאן הוא לשון
רש"י בע"ז ג' ב' (ד"ה עד ר"ה)
מילה במילה, אלא שברש"י
המשיך כאן: הנטיעות, דהנך
שלשים יום דרבנן הן והכא לא
גזור. ובתוס' שם (ד"ה ומשקין)
הקוין ודחו דברי עיי"ש,
ועפ"ז לנכון תהא השערת ר"ק
כהנא שנחסרו כאן דברי רבינו
ויש להשלימם כך, דהנך
[שלשים יום דרבנן הן והכא לא
גזור, כך פירש בקונטרס, ואינו